

Rahim KIZGUT

Dr. Öğr. Üyesi | Assist. Prof.
Giresun Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Giresun-TÜRKİYE
Giresun University, Faculty of Science and Letters, Department of History, Giresun-TURKIYE
ORCID: 0000-0001-8898-1859
rahim.kizgut@giresun.edu.tr

Sinem KEKÜLLÜOĞLU

Doktora Öğrencisi | PhD Student
Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Giresun-TÜRKİYE
Giresun University, Institute of Social Sciences, Department of History, Giresun-TURKEY
ORCID: 0000-0002-9614-2104
sinemkucukoglu@hotmail.com

Swastika Figürünün Antik Çağ'daki Anlamı ve Kullanımı Üzerine Bir Değerlendirme

Öz

Swastika figürü Paleolitik Dönem'den günümüze kadar uzanan süreçte çeşitli toplumlarda ve farklı anlamlarda kullanılan bir sembol olarak görülmektedir. Kökeni oldukça eskiye uzanan swastikanın Antik Çağ'daki kullanımı, taşıdığı anlamlar ve biçimsel özellikleri dikkat çekicidir. Dünyanın birçok noktasında değişik şekillerde karşımıza çıkan bu figür, Antik Çağ'ın hem Doğu (Mezopotamya, Mısır, Küçük Asya, Kafkasya, Hindistan) hem de Batı (Yunanistan, Kıbrıs, İtalya, İskandinavya) kültürlerinde kullanılmıştır. Günümüzde çoğunlukla Hitler'in Nazi Almanyası'nın sembolü olarak bilinen ve bu nedenle olumsuz çağrışımlara sahip olan swastika bu imajının aksine Antik Çağ ve öncesinde çoğunlukla iyi şans, bolluk ve doğurganlık gibi anlamlar taşımıştır. Swastika figürü yaygın olarak Zerdüştlük olarak bilinen Zoroastrianizm inancının temel sembollerinden biri olarak değerlendirilmektedir. İlerleyen süreçte bu figürün yalnızca Zoroastrianizm ile sınırlı kalmadığı, Hinduizm ve Budizm gibi oldukça geniş kitlelere ulaşan inanç sistemleri içinde de kullanıldığı görülmektedir. Genellikle haç sembolüyle bağdaştırılarak incelenen swastika figürü kendi anlamsal bütünlüğü çerçevesinde ele alınacaktır. Çünkü haç sembolü Antik Çağ boyunca Yunan haçı, Latin haçı, Kelt haçları, Mısır Haçı, Thor'un çekiçi, Hıristiyan haçı ve Malta haçı gibi farklı inançların sembolü olarak kullanılmaktadır. Bu çalışmanın temel motivasyonu, swastika figürünün taşıdığı anlamlar, tarih boyunca uğradığı değişim, gelişim ile Antik Çağ toplumlarındaki önemini oluşturmaktadır. Çalışmada; arkeolojik ve numizmatik kanıtlar ile konu hakkında yapılmış çalışmalardan faydalanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Swastika, Gamalı Haç, Triskeles, Zoroastrianizm, Naziler.

An Evaluation on the Meaning and Usage of the Swastika Figure in Antiquity

Abstract

The swastika figure is seen as a symbol used in various societies and with different meanings from the Palaeolithic Period to the present day. The use, meanings and formal characteristics of the swastika, which has a very old origin, in Antiquity are remarkable. This figure, which appears in different forms in many parts of the world, was used in both Eastern (Mesopotamia, Egypt, Asia Minor, Caucasus, India) and Western (Greece, Cyprus, Italy, Scandinavia) cultures of Antiquity. Contrary to this image, the swastika, which today is mostly known as the symbol of Hitler's Nazi Germany and therefore has negative connotations, in antiquity and before, it often carried meanings such as good luck, abundance and fertility. The swastika figure is widely regarded as one of the main symbols of Zoroastrianism, commonly known as Zoroastrianism. In the following period, it is seen that this figure is not limited to Zoroastrianism, but is also used in belief systems such as Hinduism and Buddhism, which have reached quite large masses. The swastika figure, which is usually analysed by associating it with the symbol of the cross, will be discussed within the framework of its own semantic integrity. This is because the cross symbol was used as a symbol of different beliefs such as the Greek cross, Latin cross, Celtic crosses, Egyptian cross, Thor's hammer, Christian cross and Maltese cross throughout Antiquity. The main motivation of this study is the meanings of the swastika figure, the change and development it has undergone throughout history and its importance in ancient societies. In the study, archaeological and numismatic evidence and studies on the subject were used.

Keywords: Swastika, Fylfot, Triskeles, Zoroastrianism, Nazis.

Giriş

Swastika kavramı kelime anlamı olarak Sanskritçe'de "iyi talih, iyi şans getirmek" anlamlarına gelmektedir (Butts, 1908, p.9). Modern toplumlarda Hitler'in Nazi ordusunun sembolü olarak kötü bir şöhrete sahip olsa da Antik Çağ'da şans ve iyi yaşam gibi güzel kavramları ifade etmekteydi. Birçok toplumda ve dinsel inanç sisteminde uzun yıllar boyunca bu anlamlarda kullanılmıştır.

Swastika ile ilgili çalışma yapan birçok batılı bilim insanı bu figürle haç sembolü arasındaki bağlantıya dair bazı görüşler öne sürmüşlerdir. Thomas Wilson, swastika figürünün genel olarak bir haç formu olarak yorumlanmasına rağmen bu görüşe kısmen katılmaktadır. Fakat bu konuda kesin bir görüş belirtmenin yanlış olduğunu, her iki figürün kökeninin Antik Çağ'da kayıp olduğunu öne sürmektedir (Wilson, 1896, p.765ff.). Edward Butts, Antik çağlarda swastika ile haçın ilişkisinin kesin olduğunu, swastikanın zaman içerisinde haç sembolüne evrildiğinden söz etmektedir (Butts, 1908, p. 31). Donald A. Mackenzie ise; swastika ve haç figürlerinin sadece belirli tanrıların, rüzgârların ve yaşam enerjisiyle bağlantılı kutsal öğelerin simgesi olmadığından bahsetmektedir (Mackenzie, 1926, p. 41). Bu bağlamda Mackenzie, her iki figürün de çok daha geniş anlamlar içerdiğini öne sürmektedir. Ayrıca swastika ve haç figürlerinin birbirleriyle olan ilişkisine kesin bir açıklama yapmaktan kaçındığı sonucuna varmak mümkündür. Swastikanın kökenine ilişkin olarak Filolog Max Müller, Troya Kazıları'nı yürütmüş olan Alman bilim insanı Heinrich Schliemann'a bir mektup yazmış, bu mektupta swastika kelimesinin Hindistan dışında kullanımından hoşlanmadığını, bu figürün kökeninin Hindistan'a dayandığını belirtmiştir (Quinn, 1994, p. 1). Ludwig Blau, swastika ve haç arasındaki ilişkiye dair Kaufmann'ın söylemlerini dikkate değer bulmaktadır. Kaufmann, swastikanın "iyi talih işareti ve kutsal bir sembol" olarak dünyanın en eski hiyerogliflerinden biri olduğunu ileri sürmektedir. Ona göre, Erken Hıristiyanlık Dönemi'nde swastika, haç sembolünü kapatmak için kullanılmaktaydı (Blau, 1926, p. 174).

Swastika figürünün tarihsel kökeni hakkında iki iddia göze çarpmaktadır. Bunlara göre Fernando Coimbra, swastikanın insanlığın en eski sembollerinden biri olup kökeni en az MÖ 7. binyıla kadar gittiğini ileri sürmektedir (Coimbra, 2011, p. 79). İkinci iddiada ise Loewenstein bu tarihini daha da geriye çekmekte, Güney Rusya'daki Mezine köyündeki swastika benzeri desenlere atıfta bulunup buradaki fildişinden yapılmış swastika figürlü objelerin günümüzden 20.000 yıl öncesine dayandığını iddia etmektedir (Loewenstein, 1941, p. 49-50). Ayrıca en eski swastika figürlerinin en az günümüzden 10.000 yıl önce Paleolitik Çağ temsil eden bir mağarada resmedildiğinden söz etmektedir. Bu bilgiler doğru kabul edilirse swastika figürünün en erken günümüzden 12.000 yıl öncesinden itibaren farklı kültürlerde kullanılmaya başlandığı söylenebilir.

Bu sembolün farklı dinsel ritüellerde, sanatsal objelerin üzerinde ve sosyal yaşamın hemen her alanında kullanıldığı görülmektedir. Bu figür, yaşam ağacı, geyik, nehir, su kuşu, yılan, lotus çiçeği tasvirlerin üzerinde yer almıştır. Swastika figürünün her bir uzantısının bir nehir kolu olarak düşünülmesi, yaşam ağacının verdiği yeniden doğuş, hayat ve şans gibi anlamları içinde barındırması, bu figürün anlamsal zenginliğini göstermektedir.

1. Swastika Figürünün Farklı Sembollerle İlişkisi

Swastika figürü denilince akla yaygın olarak "gamalı haç" ifadesi ve Nazisizm gelmektedir. Bu sembol detaylı olarak incelendiğinde haç işaretinin daha geliştirilmiş bir versiyonu olarak yorumlanabilir. Yukarıda bahsedilen farklı haç örnekleriyle biçimsel olarak herhangi bir benzerliği bulunmamaktadır.

Triskeles ve tetraskelion figürleri ile swastika arasında da bir bağlantı bulunmaktadır. Kelt geleneğinde güneş sembolü olarak triskeles ve swastika figürlerinin kullanıldığı ileri sürülmektedir. Bu inanişe göre "üç ayaklı triskeles" ve swastika, güneşin hareketlerini temsil etmektedir (Broderick, 1999, p. 197). Miranda Green'e göre, güneş sembolü olarak kullanılan tekerleği temsil eden triskeles

ve swastika, güneşi temsil eden altı, sekiz veya on iki kollu tekerleğe benzer anlam taşımaktaydı (Green, 1992, p. 204). Triskeles'in üç bacak şeklinde ve swastikanın dört kollu olması, güneşi sembolize eden tekerleğin dönüşüyle bağdaştırılmış olmalıdır. Buna ek olarak Loewenstein bu sembolü Aryanlarla ilişkilendirmiş ve güneş sembolü olarak kullanıldığından bahsetmiştir (Loewenstein, 1941, p. 54). Bu semboller genel olarak düşünüldüğünde bir yaşam döngüsünü temsil ediyor gibi görünmektedir. Çalışmanın ilerleyen kısımlarında değineceğimiz swastikanın spiral şekline dönüşmesi de bu yaşam döngüsünü işaret ediyor olabilir.

Broderick, triskeles ve swastikanın bu açıdan benzerliğine ilişkin olarak, bacağın alt kısmı üst kısmının soluna büküldüğünde saat yönünde, tam tersi sağ tarafa büküldüğünde saat yönünün tersine bir hareket ortaya çıkabileceğini ve tekerleğe de aynı işlem uygulandığında swastika figürünün oluşabileceğini belirtmektedir (Broderick, 1999, p. 196). Broderick'in ifade ettiği işlemler uygulandığında ortaya bir swastika sembolü çıkmakta olup triskelesin de buna zemin hazırlayan figürlerden biri olduğu anlaşılmaktadır.

Triskelesin tarihsel gelişimi incelendiğinde Neolitik Çağ'dan Demir Çağı'na kadar Batı dünyasındaki eserlerde kullanıldığı görülmektedir. Bu eserler arasında çeşitli sanatsal objeler (vazolar, kaplar vs.), sikkeler yer almaktadır. Bu objelere ek olarak Roma metal işçiliği kapsamında miğferler üzerinde de triskeles figürünü görmek mümkündür (Broderick, 1999, p. 197). Neolitik Dönem Mezopotamya'sının önde gelen kültürlerinden biri olan Samarra Kültürü içerisinde de görülen bu figür dişil bir anlamda kullanılmış olup yılanlı tanrıça ile özdeşleştirilmiştir. (Dönmez, 2017, s. 408). Yılanın eski toplumlarda doğum, ölüm ve yeniden dirilişi sembolize etmesi ile swastika figürünün temsil ettiği yaşamsal döngüsellik yakından ilişkili olduğu düşünülebilir (Res. 1).

Antik Çağ tarihi boyunca swastika figürüne farklı toplumlar tarafından çok sayıda anlam yüklenmiştir. Bunlardan biri yaşam ağacıdır. Bu figürün her bir kolundan cennetteki bir nehri temsil ettiğine inanılmaktadır. Swastikanın kutsal nehirlerle ilişkilendirilmesi mitolojik bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bavyera eyaletinde bulunmuş bir bronz iğne üzerinde swastika süslemesi bulunmakta olup bu figürün her kolundan aşağı bir nehrin akması tasvir edilmiştir. Kafkasya'da bulunmuş bronz bir kemer üzerinde de üç adet swastika figürü ve bunlardan ikisinin içinde nehirlerin akması ve swastikanın orta kısmında nehir kollarının birleşmesi betimlenmiştir (Haynes, 2009, p. 23-24). Swastika ile cennetten akan nehirlerin bağlantısı muhtemelen mitolojik bir olgudur. Hesiodos'un Theogonia adlı eserinde bu konuyla bağlantılı olarak Okeanos'un Tethys ile evlenmesi ve birçok çocuklarının (nehirlerin) doğması anlatılmıştır (Haynes, 2009, p. 18; Hesiodos 2016, s. 345-360). Lord Baden Powell, söz konusu nehirlerin kayıp Atlantis adasındaki bir dağdan aktığını belirtmektedir. Swastika figürünün tam orta kısmında Atlantis ile bu nehirlerin haritasının olduğunu öne sürmektedir. Haynes, yukarıda belirtilen yaşam ağacının yeri ve ne anlama geldiği konusunda bir gizemin olduğundan bahsetmektedir (Haynes, 2009, p. 2). Tüm bu veriler ışığında, swastika ile yaşam ağacı arasındaki bağlantı konusunda kesin bir görüş sunmak mümkün değildir. Çünkü konuyla ilgili veriler daha çok mitolojik söylemlere dayanmaktadır.

2. Doğu ve Batı Dünyasında Swastika Sembolü

Tarih boyunca daha çok dinsel bir sembol olarak kullanılan swastika figürünün hem doğu hem de batı dünyasındaki kullanımı iki ana başlık altında incelenecektir.

2.1. Doğu Toplumlarında Swastika Figürüne Genel Bir Bakış

2.1.1. Mısır

Bazı araştırmacılar (Max Müller, Count Goblet d'Alviella) swastika figürünün Mısır'da görülmediğini öne sürmüş olsa da swastika'ya benzer şekillerin Mısır'da keşfedilmiş vazo ve çanak-çömlek gibi arkeolojik objelerin üzerinde betimlendiği bilinmektedir. Kökeni Mısır olmayan bu objeler Yunan tarzı arkeolojik eserler olup bunlara Naukratis'te rastlanmıştır (Res. 2). Vazolar

üzerindeki bu figürler, kusursuz tarzda betimlenmiş olup Yunan sanatının inceliğini gözler önüne sermektedir. Klasik Çağ'a (MÖ 6. yüzyıl-5. yüzyıl) tarihlenen bu eserler, muhtemelen ticari faaliyetler kapsamında Mısır'a getirilmiştir. Wilson, bu eserleri coğrafi olarak Mısır'a değil Yunanistan'a ait olduğunu öne sürmektedir. Vazo ve çanak-çömlekler üzerindeki kusursuz tarzda betimlenmiş bu figürler Wilson'un görüşünü desteklemektedir. Bölgede tespit edilen swastika tasvirlerini sadece vazolarda ve çanak-çömleklerde değil toga, tunik ve büyük madalyonların kenarlarında da görmek mümkündür (Wilson, 1896, p. 833-837).

Mitolojik olarak yaşam ağacıyla da özdeşleştirilen swastika figürünün her bir kolu, Atlantik Okyanusu'nun kenarında yer alan dört büyük nehri temsil etmektedir. Söz konusu nehirlerin Amazon, Mississippi, Baltık ve Nil olduğu düşünülmekte olup swastika figürünün bu nehirlerin birleşiminden meydana geldiğine inanılmaktadır (Haynes, 2009, p. 10-11). Antik Mısır'da hayati derecede önem taşıyan Nil nehrinin bahsedilen nehirler arasında yer alması şaşırtıcı değildir. Bu nehir oldukça geniş çapta bir alana yayılmış olup etrafında oldukça büyük bir habitata ev sahipliği yapmaktadır. Bu yüzden swastika ve yaşam ağacı arasındaki bağlantıya ilişkin olarak bu figürün yaşamın başlangıcı olarak nitelendirildiği söylenebilir. Triskeles ve yaşam ağacının swastika figürüyle genel olarak bağlantısı dikkate alındığında; yaşam ağacı sembolünün hayatın başlangıcını, triskeles sembolünün ise hayatın döngüsünü temsil ettiği düşünülebilir. Haynes, Hintli Hopiler'in göç rotasını swastika figürüne benzetmektedir (Res. 3). Aynı zamanda bu figürün Nil nehrinden Mississippi nehrine kadar uzanan doğu-batı doğrultulu hat üzerinde bir rota oluşturduğunu ve bu hat üzerindeki her iki noktanın sonunda yarım bir swastika şekli aldığını ileri sürmektedir. Haynes'e göre, her iki nehir aynı düzlemde akıp Atlantik Okyanusu'nda birleşmektedir. Bahsi geçen dört nehrin birleşiminden bir swastika figürü ortaya çıkmaktadır (Res. 4) (Haynes, 2009, p. 15-17).

Mısır mitolojik sembollerinden biri olan lotus çiçeği ile swastika birlikte tasvir edilmiştir. Mısır'daki yapılar üzerinde görülen bu tasvir daha sonra Yunan dünyasında da kullanılmıştır. Kıbrıs tarzı vazo ve amphoralarda da betimlenen bu figür, lotus çiçeğinin alt, üst veya iç kısımlarında birden fazla şekilde kullanılmıştır (Res. 5-6) (Wilson, 1896, p. 782-783).

2.1.2. Yakın Doğu ve Kafkasya'da Swastika Figürü

Swastika figürü Doğu kültürlerinde Yunan sanatındaki süslemelerin aksine dinsel olarak büyük bir anlam taşımaktadır. Bu bağlamda Hint-İran dilinin bir kolu olan Sanskritçe'deki "iyi olan, iyi talih" ifadeleri dinsel bir anlam taşımaktadır.

Zoroastrianizm, Hinduizm ve Budizm gibi inanç sistemleriyle swastika figürünün bağlantılı olduğu düşünülmektedir. Doğu coğrafyasında var olduğu bilinen bu inanç sistemleriyle swastika arasında ne gibi bir bağlantı vardı, ya da tümünde aynı anlamda mı kullanılmıştı? Bu soruların yanıtlarına ancak söz konusu inanç sistemlerini ayrıntılı inceleme sonucunda ulaşılabilir. Öncelikle Zoroastrianizm kavramının hangi coğrafyada, kimler tarafından benimsendiğine bakmak gerekir. Zoroastrianizm, bu dinin kurucusu olarak kabul edilen Zarathustra isimli İranlı bir şairden türemiştir. Bu dini benimseyenler Zarathustra'nın fikirlerini, inanç yapısını ve ritüellerini takip etmişlerdir. Bu dine inananlar "Zerdüş" olarak tanımlanmaktadır. Zerdüşlük, MÖ 6. yüzyıl ile MS 10. yüzyıl arasında İran'dan Orta Asya'daki çeşitli bölgelerde yayılım göstermiştir (Choksy, 2005, p. 9988-10008). Büyük İskender Dönemi'nde Pers satraplıklarında yaşayanların birçoğu Zoroastrianizm'e inanmaktaydı (Boyce & Grenet, 1991, p. 51-59). I. Dareios Zerdüşlük olarak bilinen bu dini Pers topraklarında yaygınlaşması için büyük çaba harcamıştır (Karlovsy, 2002, p. 69). Yüzyıllar boyunca Zerdüşler, Paganist kültürden, Yahudilik'ten, Hıristiyanlık'tan ve İslamiyet'ten etkilenmişlerdir. MS 7. yüzyılda İran ve Orta Asya'nın Araplarca fethinden sonra İslam inancının yaygınlaşmasıyla Zoroastrianizm etkisini kaybetmiştir. MS 10. yüzyıla gelindiğinde bu dine inananlar Hindistan'a göç etmişlerdir (Choksy, 2005, p. 9988). Günümüzde Rusya sınırlarında bulunan ve Aryanlar'ın ana yurdu olduğu ileri sürülen Arkhaim'de yapılan kazılarda ele geçen buluntular üzerinde swastika figürleri tespit edilmiştir. Aryan coğrafyasında hâkim olan

inancın Aryanizm olduğu göz önüne alındığında, swastika figürünün hem Aryanizmin hem de Zoroastrianizmin ortak sembolleri olabileceği düşüncesi ortaya çıkmıştır (Karlovsy, 2002, p. 69).

İran'da ve Orta Asya'da zaman içerisinde gelişen siyasi olaylar inanç yönünden bazı değişimlerin yaşanmasına neden olmuştur. Bu değişimler Zerdüşterin sayısal bakımdan azalmalarına ve farklı bölgelere göç etmelerine zemin hazırlamıştır. Swastika figürü ve Zoroastrianizm arasındaki bağlantı dikkate alındığında, bu inancın savunucularının bir kısmının Hindistan'a göç ettikleri bilinmektedir. Günümüzde Buddha heykellerinde swastika figürlerinin görülmesi, daha sonra gelen Hinduizm'i ve Budizm'i etkilediğini göstermektedir.

Hindistan'da swastika figürü bir yaşam sembolü olarak "sonsuz kutsallık ve şans" temsil etmekteydi (Mackenzie, 1926, p. 7). Günümüzde de Hint Toplumunda içerisinde bu figürün anlamında bir değişiklik olmamıştır. Swastika figürü, Hindistan coğrafyasında görülen Jainizm inancı içinde de kendisine yer bulmuştur. Jainizm'deki swastika figürü biçimsel olarak ay şeklinde olup Tibet bölgesinde görülenlerle benzerlik göstermektedir. (Res. 7-8). Günümüzde Tibet'te yaşayan Budistler arasında bu figür hala kullanılmaktadır. Buddha'nın ayak izinin olduğu heykel kaidesinde birden fazla swastika figürünü görmek mümkündür (Heykel Musee Guimet'te sergilenmektedir) (Res. 9) (Wilson, 1896, p. 802). Hindistan'da Budist mağaraların duvarlarındaki yazıtlarda da çok sayıda swastika figürü bulunmaktadır (Wilson, 1896, p. 805).

Kafkasya'da Koban nekropolinde bir kemer olarak kullanılmış bronz bir plaka üzerine işlenen swastika figürü, keskin kenarları, geometrik formda ve içinde kıvrımların betimlenmesiyle dikkat çekmektedir (Res. 10). Wilson'a göre bu plaka, Demir Çağı'na tarihlenmektedir. Aynı bölgede başka bir bronz plaka üzerinde spiral biçimli Triskeles tasvir edilmiştir (Wilson, 1896, p. 808-809). Her iki örnek değerlendirildiğinde, swastika figürünün geometrik, keskin kenarlı formu ile triskeles'in spiral şekilde tasvirinin aynı döneme ait olup olmadığı yeterince açık değildir.

2.2. Batı Toplumlarında Swastika Figürüne Genel Bakış

Doğu kültürlerinde daha çok dinsel sembol olarak iyi talih anlamında kullanılan swastika figürünün, batıdaki kültürlerde hangi anlama geldiği, özellikle Yunan ve Roma toplumlarındaki kullanım alanları, arkeolojik ve nümizmatik kanıtlarla değerlendirilmiştir. Bu bağlamda swastika figürünün her iki coğrafyadaki kullanım amaçları ayrı ayrı irdelenmelidir.

2.2.1. Yunanistan, Adalar ve Küçük Asya'da Swastika Figürü

Yunan dünyasında swastika figürü hem sanat eserlerinde süsleme amaçlı olarak hem de dinsel bir sembol olarak kullanılmıştır. Bu coğrafyada "gamalı haç" olarak adlandırılan swastika Yunan alfabesindeki Γ (gama) harfinden gelmektedir (Mackenzie, 1926, p. 2). Dört kollu bu figürü belirtmek için alfabenin dördüncü harfi olan Gama'dan türeterek "gamalı haç" ifadesini kullanmış olmalıdır.

Antik Yunan coğrafyasında çoğunlukla dekoratif amaçlı olarak kullanıldığı düşünülen swastika figürü boyalı vazoların yanı sıra çömleklerde de yoğun olarak tasvir edilmiştir. Boiotia'da bulunan bronz bir fibulanın tam ortasında bir swastika figürü ile balık ve kaz tasviri yer almaktadır (Res. 11) (Wilson, 1896, p. 841). Fibulanın hangi döneme ait olduğu bilinmemekle birlikte üzerindeki swastikanın hangi amaçla kullanıldığına dair kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Atina'da tespit edilmiş altın bir fibulanın bir yüzünde otlayan geyik, diğer yüzünde ise swastika figürü yer almaktadır (Higgins, 1969, p. 146). Arkaik Yunan vazolarında da güneş, kaz ve swastika figürleri bir arada tasvir edilmişlerdir. Yunan sanatındaki birçok örnekte bu figür, tüm kolları sağa dönük, iki kolu sağa ikisi sola dönük, kıvrımlı ve birbirini tekrar eden farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Atina'da tespit edilen Arkaik bir Yunan vazosunda dört farklı swastika figürünün tasvir edildiği görülmektedir (Res. 12) Swastika figürlerinin Yunan sanatında genellikle daha düzgün formda resmedildiği görülmektedir. Ayrıca birbirini tekrar eden swastika motifleri de muhtemelen dekoratif amaçlı kullanılmıştır (Res. 13). Wilson'a göre Yunan sanatındaki kenar süsleri ile swastikalar

birbirine oldukça benzemesine rağmen farklılık göstermektedir. Swastikaların uçları genellikle sağa kıvrık olup kenar süsleri devam eden bir motif şeklindedir (Wilson, 1896, p. 839).

Kıbrıs'ta Geometrik Dönem'e ait vazolarda swastika figürleri süsleme olarak kullanılmaktadır. Vazolardaki bezemelerde kaz veya ördek, arkasında da birden fazla swastika figürü resmedilmiştir. Süsleme amaçlı kullanılan bu figür, dört atın çektiği bir araba tasvirinin tekerleğinin dört bir yanında betimlenmiştir (Res. 14-15) (Baldwin, 1915, p. 131). Geometrik Dönem'e ait Yunan vazolarındaki swastika tasvirleri genellikle içe kıvrık bir biçimdedir (Res. 16). Bu figürün ard arda kullanımı kenar süslerini oluşturmaktadır (Baldwin, 1915, s. 117). Yunan sanatında süsleme olarak kullanılan swastika figürünün bir örneğine, MÖ yak. 900'e tarihlenen bir lekythos-oinochoe üzerinde rastlanmaktadır (Blegen, 1952, p. 286).

Yunan mitolojisinde swastika figürünü görmek mümkündür. Okeanos'un ile Tethys'in çocukları olan nehirlerin swastikanın her bir kolunu temsil ettiği bilinmektedir. Loewenstein en eski zamanlardan beri dişil özellikler taşıyan swastikanın bir doğurganlık sembolü olabileceğini de ileri sürmüştür (Loewenstein, 1941, p. 50). (Res. 17). Sikkeler üzerinde de swastika figürü görülmektedir. Buna örnek olarak, MÖ yak. 440 yılına ait Asterion'a adanmış bir staterin arka yüzünde sola dönük swastika (kadın hareketi?) tasviri bulunmaktadır. MÖ 330-300'e tarihlenen Demeter'e adanmış bir staterin arka yüzünde ise sağa dönük (erkek hareketi?) swastika tasviri görülmektedir (Res. 18).

Kıbrıs, Melos, Rhodos ve Thera adalarında genel olarak vazolarda, bazen de heykelciklerde swastika figürü çeşitli şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Kıbrıs vazolarında kuş, at ve lotus çiçeğiyle birlikte tasvir edilen swastika figürleri gelişigüzel formda olup hem sağa dönük hem de sola dönük vaziyette resmedilmiştir. Yunan sanatındaki itinalı swastika işçiliğinin burada olmadığı görülmektedir. Ayrıca Kıbrıs'taki tanrıça Aphrodite/Astarthe'ye adanmış terrakota bir heykel üzerinde dört swastika tasviri yer almaktadır. Bu figürler heykelin omuz başlarında ve kollarında bulunmaktadır (Wilson, 1896, p. 847-853). Thera'da Geometrik Dönem'e ait bir vazo üzerinde iki at, atlardan birinin altında diğinin de üstünde birer swastika tasviri bulunmaktadır. Her iki swastika figürü sola dönük şekildedir. Aynı bölgede Arkaik Dönem Yunan çömleği üzerinde sola dönük swastika ve bu figürün her bir kolunda noktalar betimlenmiştir (Res. 19). Thera'da bir Yunan vazosunda kaz figürü ile spiral şekilli bir swastika resmedilmiştir. Bu bağlamda aynı bölgede iki farklı swastika örneği görülmektedir. Melos adasında, daha önce bahsettiğimiz gibi swastika figürü hem kıvrımlı şekilde hem de kenar süsü olarak kullanılmaktadır. Rhodos'ta bir vazo üzerinde ağız ağıza betimlenmiş iki ördeğin ortasında birden fazla swastika figürü bulunmaktadır (Res. 20). Aynı bölgedeki başka bir vazo üzerinde iki ördeğin arasında lotus çiçeği figürü ve ördeklerin sağ-sol tarafında swastika tasvirleri yer almaktadır. Yukarıda bahsi geçen Kıbrıs örneğindeki farklı biçimde tasvir edilmiş swastika figürünün benzerine Rhodos'taki bir Yunan vazosunda rastlanılmıştır (Res. 21).

Küçük Asya'nın batısındaki arkeolojik eserlerde swastika figürleri görülmektedir. Özellikle Batı Anadolu Bölgesi'nde rastlanan swastika figürlerinin muhtemelen Yunan etkisiyle kullanımının yaygınlaştığı söylenebilir. Ephesos Artemision'unda bulunmuş MÖ 6. yüzyılın başlarına tarihlendirilen fildişi bir heykelin (hadım edilmiş rahip heykeli) etek kısımlarında birkaç tane swastika motifi yer almaktadır (Res. 22). İç Anadolu'da Gordion kentindeki bir tümülüste bulunmuş mobilyanın üzerinde birden fazla swastika tasviri görmek mümkündür (Res. 23) (Anadolu, 1993, s. 398). Küçük Asya'da swastika figürüne en çok rastlanan yer Troya antik kentidir. Kentin kazılarında onlarca swastika bezemeli ağırşaklar ele geçirilmiştir. Kentte ilk kazıları gerçekleştiren Alman bilim insanı Heinrich Schliemann, 1870'lerde swastika, haç, ağaç gibi birçok tasvirlerin olduğu eserlere ulaşmıştır. Kentte ele geçirilen ağırşaklardan birinde iki adet swastika figürü görülmektedir. Bu iki figürden biri sola dönük, diğeri ise sağa dönük şekilde resmedilmiştir. Troya'da keşfedilen bir başka ağırşak üzerinde 4 adet spiral şeklinde swastika (tetraskelion) tasviri bulunmaktadır (Res. 24-25). Bu

örnek spiral şeklinde swastika tasvirinden dolayı kentteki diğer ağırşaklardan farklıdır. Hissarlık tepesinde Schliemann tarafından keşfedilen Artemis'e adanan metal bir idol (heykelcik) üzerinde bir swastika yer almaktadır (Res. 26) (Troya ve çevresinde swastika tasvirli ağırşaklar için bkz. Wilson, 1896, p. 809-833). Küçük Asya'daki Prehistorik Dönem swastika örnekleri arasında Troya'daki çok sayıda ağırşaklar, kil toplar, kutu, çanak-çömlek parçası ve idoller üzerindeki tasvirlerini sıralamak mümkündür. Ayrıca Troya'daki buluntulara ek olarak Manisa, Kütahya, Büyük Menderes Havzası, Pisidia/Göller Bölgesi, Likya Bölgesi, Kilikia Bölgesi, Orta Anadolu Bölgesi, Orta-Kuzey Anadolu Bölgesi ve Doğu Anadolu Bölgesindeki birtakım yerleşme ve nekropolislerdeki kazılarda ağırşaklar, çömlekler, pithaderalar, damga mühürler üzerinde çeşitli swastika tasvirlerine rastlamak mümkündür (Küçük Asya'daki Prehistorik Dönem swastika tasvirlerini ayrıntılı incelemek için bkz. Taçyıldız, 2016).

2.2.2. İtalya ve Kuzeyinde Swastika Figürü

Çoğunlukla Eski Doğu toplumlarında kullanıldığı bilinen swastika tasvirlerini, Eski Batı dünyasında da görmek mümkündür. Bu bölgelerdeki swastika tasvirleri kaya, çömlek ve anıt gibi arkeolojik kalıntılar üzerinde bulunmaktadır. Roma Dönemi'nde swastika figürünün Küçük Asya'dan İspanya'ya kadar oldukça geniş bir coğrafyada yayılım gösterdiği tespit edilmiştir. Roma, bu figürü muhtemelen Etrüsk veya Yunan toplumundan almıştır. Roma Dönemi'nde mozaikler üzerinde bu figüre sıklıkla rastlanılmaktadır. İtalya'da bir Roma mozağının tam ortasında sola dönük swastika tasviri yer almaktadır. Fransa'da mozaikler üzerinde görülen bu tasvirler ek olarak swastika figürü bir sunağın üzerinde de tasvir edilmiştir (Wilson, 1896, p. 869).

Etruria'da Bronz Çağı'na ait bir urnia (ölü küllerinin saklandığı kap) üzerinde swastika figürlerine rastlanmaktadır (Res. 27). İtalya, Cumae nekropolisinde bulunan Arkaik Dönem'e tarihlendirilen bir Yunan çömleğinin parçası üzerinde üç adet swastika figürü bulunmaktadır. Buna ek olarak Etrüsk sanatını temsil eden bir altın fibula üzerinde de swastika tasviri yer almaktadır (Res. 28). Etrüsk sanatında muhtemelen bir süsleme olarak kullanılan swastika figürünü, Etrüsk altın bir bulla (Res. 29) ve Etrüsk gümüş bir kâse üzerinde (Res. 30) görmek mümkündür. Bu sanatsal objelerin üzerinde sıklıkla görülen swastika figürünün daha çok süsleme amaçlı kullanıldığı, bu figüre dinsel bir anlam yüklenmediği söylenebilir. İtalya, Bologna'da kilden bir makaranın sonuna dekoratif olarak swastika yerleştirilmiştir (Res. 31). Aynı bölgede Arnoaldi nekropolisinde bir urnia üzerinde de süsleme amaçlı swastika figürleri kullanılmıştır (Res. 32) (Wilson, 1896, p. 855-860).

İtalya'nın kuzeyindeki ülkelerde swastika figürlerine rastlamak mümkündür. İsviçre göl yerleşmelerinde çanak-çömleklerde kullanılan bir damgada swastika figürü yer almaktadır. Bu bölgede çömlekler üzerinde swastika damgalarının hangi amaçla kullanıldığı bilinmemektedir. Fransa'nın doğu sınırında bulunan Alsace'de tespit edilmiş Bronz Çağı'na ait bir kemer üzerindeki çeşitli şekillerde swastika figürleri yer almaktadır (Res. 33). Almanya, Brandenburg'da tespit edilen bir mızrak ucunda hem swastika hem de triskeles tasvirleri görülmektedir (Res. 34). Bavyera'da bronz bir iğnenin tepesinde ise noktalarla bir swastika figürü resmedilmiştir (Res. 35). Mainz Müzesi'nde sergilenen bronz bir fibula üzerinde sağa dönük, alt kolu kırık bir swastika tasviri bulunmaktadır (Res. 36). Wilson, Norveç, İsveç ve Danimarka'nın İskandinavya olarak tanımlandığını ve burada Prehistorik Dönem'e ait objeler üzerinde farklı şekillerde swastika tasvirlerinin tespit edildiğinden söz etmektedir. Bu tasvirlerden biri, swastikaların birleşimiyle bezenmiş bronz bir broş veya fibuladır (Res. 37). İrlanda'da bir yapı taşının üzerinde Yunan haçı, köşeli formda bir swastika ve spiral formda bir swastika tasvirleri bulunmaktadır (Res. 38). Bu üç figürün aynı buluntuda yan yana betimlenmesi oldukça dikkat çekici olup hangi anlamda kullanıldıklarına dair bir bilgi bulunmamaktadır. İskandinavya'da broş, kemer ve kılıç gibi objelerin üzerinde sağa ve sola dönük tetraskelion ve triskeles tasvirlerine rastlamak mümkündür. Aynı bölgede at koşum takımının üzerinde birden fazla swastika yer almaktadır (Res. 39). İskandinavya'da keşfedilen farklı objeler üzerindeki bu figürlerin daha çok süsleme amaçlı kullanıldığı düşünülebilir.

İskoçya'da bronz bir iğnenin başında daha çok Kelt haçına benzeyen küçük bir swastika figürü tespit edilmiştir. Ayrıca Wilson, Ludwig Müller'in İskoçya ve İrlanda'da Hıristiyan mezarlarındaki swastika figürlerinin Latin haçlarıyla bağlantılı olduğunu ileri sürdüğünden bahsetmektedir (Wilson, 1896, p. 862-869).

Erken Hıristiyan ve Bizans sanatında kullanılan swastika figürünün Yunanistan'dan geldiğini düşünmek mümkündür. Yunan sanatında birçok yerde karşımıza çıkan bu figürden Bizans sanatının da etkilenmiş olması mümkündür. Fakat günümüz Hıristiyan inancında bu sembolün kullanılmadığı onun yerine basit haç formunun dinsel sembol olarak kabul edildiği görülmektedir.

Sonuç

Antikçağ tarihi boyunca birçok toplum tarafından farklı şekillerde ve anlamlarda kullanılan swastika, günümüze kadar gelebilmiş önemli bir figürdür. Kökeni MÖ yak. 12.000'e kadar dayanan bu figür, dini, siyasi ve kültürel olarak kullanılmıştır. Bu çalışmada genellikle haç sembolüyle ilişkilendirilen swastikayı daha çok kendi anlamsal çerçevesinde değerlendirilmiştir. Bu bağlamda "iyi talih, iyi şans" anlamlarında dinsel bir sembol olarak kullanılan bu figürü Zoroastrianizm, Hinduizm, Budizm, Jainizm gibi farklı inanç sistemleri ile bağlantısı tespit edilmiştir. Dinsel bir sembol olarak kökeninin Zoroastrianizm'e dayandığı ve sonrasında gelen inanç sistemlerini etkilemiş olduğu düşünülmektedir. Öyle ki günümüzde hala Hindistan'da aynı anlamda (iyi şans, talih), dinsel bir sembol olarak kullanılmaktadır.

Swastika figürünün Yunan mitolojisinde her bir kolunun bir nehri ifade ettiği ileri sürülmektedir. Bunun yanı sıra yaşam ağacı ile ilişkilendirilmesi, her kolunun saat yönünde veya ters yönde dönmesi, bir yaşam kaynağını ve yaşamsal döngüyü temsil ediyor olmalıdır. Paganizmde Yunan tanrı/tanrıça heykellerinde, Budizmde Buddha heykellerinde bu figürün görülmesi farklı dinlerde kullanıldığının kanıtıdır. Konuyla ilgili arkeolojik kanıtlar ve farklı araştırmacıların görüşleri incelendiğinde, swastikanın iyi şans, iyi yaşam ve refah gibi olumlu anlamlarda kullanıldığı ve doğudaki dinlere bu şekilde yayıldığı söylenebilir.

Yakın Doğu'da genellikle dinsel bir sembol olarak kullanılan bu figür, Yunan kültüründe özellikle dekoratif olarak, Yunanistan, Korinthos, Kıbrıs, Melos, Thera'da sanatsal objelerin üzerinde itinalı bir şekilde kullanılmıştır. Yunanistan'da boyalı vazolar, fibulalar ve çömlekler üzerinde çeşitli hayvanlarla birlikte tasvir edilen swastika figürleri sanatsal objeler üzerinde de kenar süsü olarak karşımıza çıkmaktadır. Genel olarak swastika figürünün Yunanistan'da itinalı bir işçilikle süsleme amaçlı kullanıldığı söylenebilir. Bunun yanı sıra Yunan sikkelerinin arka yüzlerinde büyük formda swastika tasvirleri görülmekte olup burada dinsel amaçlı kullanılmış olabileceği düşünülmektedir. Kıbrıs, Melos ve Thera adalarında çoğunlukla vazolar ve bazen de heykelcikler üzerinde karşımıza çıkan swastika tasvirleri Yunanistan'ın aksine düzensiz biçimlerde resmedilmiştir. Buna ek olarak kuş, ördek ve lotus çiçeğiyle birlikte tasvir edildiği görülmektedir. Melos Adası'nda kenar süsü olarak tasvir edilen swastika, süsleme amaçlı kullanılmış olmalıdır.

Küçük Asya'da Ephesos'ta heykel üzerinde, Gordion'da mobilya üzerinde ve Troya'da çok sayıda ağırşak üzerinde rastlanan swastika figürleri daha çok Klasik Dönem'e ait eserler üzerinde görülmektedir. Küçük Asya'nın farklı bölgelerinde yürütülmüş kazıların neticesinde Prehistorik Dönem'e ait objeler üzerinde farklı formda swastika figürleri tespit edilmiştir. Swastikanın Küçük Asya'daki dağılımı incelendiğinde, bu figürün Prehistorik Dönem'de burada yayılım gösterdiği anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra Küçük Asya'da swastika figürünün en fazla kullanıldığı kent Troya olup kentte uzun yıllar yürütülen kazılarda çok sayıda swastika tasvirleri gün yüzüne çıkmıştır. Bu objelerin daha çok Klasik Dönem'e tarihlendiği dikkate alındığında swastikanın Küçük Asya'da bu dönemde daha fazla kullanıldığı söylenebilir.

İtalya ve kuzeyindeki ülkelerde de swastika figürlerine rastlanmaktadır. İtalya'da görülen Etrüsk sanatına ait objeler üzerinde çok sayıda örnekleriyle karşılaşmak mümkündür. Bizans

sanatında da karşımıza çıkan swastika figürlerinin Yunan sanatından geldiğine inanılmaktadır. Ticari amaçla taşınan vazo, çömlek, fibula gibi eşya ve aksesuarların zaman içinde İtalya ve Avrupa'ya ulaştığı düşünülebilir. Roma, İspanya ve Fransa'da daha çok Roma mozaikleri üzerinde karşımıza çıkan bu figür süsleme amaçlı kullanılmış olmalıdır. İskandinavya ve Almanya'da broş, fibula, kılıç, kemer, at koşumu gibi objeler üzerinde görülen swastikanın yukarıda verilen ülkelerdeki gibi burada da süsleme amaçlı kullanıldığı düşünülebilir. Tüm bu verilere ek olarak, İskandinavya'da swastikanın tetraskelion ve triskelesle birlikte tasvir edildiği objelere rastlanması, bu figürün triskeles veya tetraskeliondan türemiş olabileceğini düşündürmektedir.

Tarih boyunca birçok coğrafyada farklı şekillerde tasvir edilen bu figür, Antik Çağ'da yaşama dair olumlu anlamlarda kullanılmıştır. Modern dünyada ise Nazi Almanyası'nda bir savaş sembolü olarak kötü bir şöhrete sahiptir. Her ne kadar günümüzde toplumlar arasında olumsuz bir anlam ifade etse de bu figürün Antik Çağ'daki kökeni yaşama dair derin anlamlar içermektedir. Bu yüzden yüzyıllar boyunca nesilden nesile aktarılarak farklı toplumlar tarafından kullanılmıştır. Biçimsel olarak estetik bir yapıya sahip olan swastika figürü hem eski Doğu hem de eski Batı toplumlarının yaşamsal döngüleri içerisinde kendisine kayda değer bir yer edinmiştir.

Kaynakça

- Anadolu, M. (1993). Batı Anadolu sanatında swastika (gamalı haç) figürü. *Belleten*, 58(219), 397-406.
- Baldwin, A. (1915). Symbolism on Greek coins. *American Journal of Numismatics*, 49, 89-194.
- Blau, L. (1926). Early Christian archaeology from the Jewish point of view. *Hebrew Union College Annual*, 3, 157-214.
- Blegen, C. W. (1952). Two Athenian grave groups of about 900 BC. *Hesperia: The Journal of the American School of Classical Studies at Athens*, 21(4), 279-294.
- Boyce, M. & Grenet, F. (1991). *A history of Zoroastrianism*. E. J. Brill.
- Broderick, G. (1999). *Under the three-legged-swastika: Celtic studies and celtic revival in the isle of man in the context of the national socialist idea*. In S. Heinz (Ed.), *Deutsche Keltologie und ihre Berliner Gelehrten bis 1945* (pp. 195-209). Peter Lang.
- Butts, E. (1908). *The origin of the swastika*. Franklin Hudson Publishing Co.
- Carter, M. L. (1985). A numismatic reconstruction of Kushano-Sasanian History. *American Numismatic Society*, 30, 215-281.
- Choksy, J. K. (2005). Zoroastrianism. In *Encyclopedia of Religion*, (2nd ed, Vol. 14, 9988-10008). Thomson Gale.
- Coimbra, F. (2011). The astronomical origins of the swastika motif. In E. Anati (Ed.), *Proceedings of the international colloquium: The intellectual and spiritual expressions of non-literate peoples* (pp. 78-90). Atelier.
- Dönmez, S. (2017). Eski Yakındoğu'da Yılanlı Tanrıça kültü üzerine bir değerlendirme. *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 32(2), 407-426. <https://doi.org/10.18513/egetid.376801>
- Goff, B. L. (1963). *Symbols of Prehistoric Mesopotamia*. Yale University Press.
- Green, M. (1992). *Dictionary of Celtic myth and legend*. Thames and Hudson.
- Haynes, G. (2009). *Tree of life, mythical archetype, revelations from the symbols of ancient Troy*. Sybolon Press.
- Hesiodos, (2016). *Theogonia & İşler ve günler* (A. Erhat & S. Eyüboğlu, Çev.). Hasan Ali Yücel Klasikler Dizisi İş Bankası Kültür Yayınları.
- Higgins, R. A. (1969). Early Greek jewellery. *The Annual of the British School at Athens*, 64, 143-153. <https://doi.org/10.1017/S0068245400014556>
- Karlovsky, C. C. L. (2002). Archaeology and language: The indo Iranians. *Current Anthropology*, 43(1), 63-88. <https://archive.org/details/ArchaeologyAndLanguageTheIndo-iranians>

Kızgut, R. & Keküllüoğlu, S. (2024). Swastika figürünün Antik Çağ'daki anlamı ve kullanımını üzerine bir değerlendirme, *Mavi Atlas*, 12(2), 544-562.

Loewenstein, J. P. (1941). The Swastika: Its history and meaning, *Man: A Record of Anthropological Science*, 41, 49-55.

Mackenzie, D. A. (1926). *The migration of symbols*. K. Paul, Trench, Trubner Company.

Quinn, M. (1994). *The Swastika: Constructing the symbol*. Routledge.

Taıyıldız, D. (2016). *Anadolu'da başlangıcından MÖ 1. binyıla kadar gamalı haı (swastika) motifinin ortaya çıkışı ve gelişimi* (Tez No. 430639) [Yüksek Lisans Tezi, Bilecik Őeyh Edebalı Üniversitesi]. Yök Ulusal Tez Merkezi.

Wilson, T. (1896). *The swastika: the earliest known symbol and its migrations: with observations on the migration of certain industries in prehistoric times*. Washington Government Printing Office.

Ekler

Resimler ve Çizimler

Resim 1

Goff: Samarra Seramiđi Üzerindeki Yılanlı Tanrıça Figürü

Resim 2

Wilson: Mısır, Naukratis. Kıvrımlı Swastika Örneği

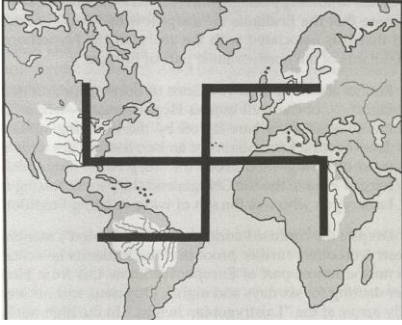
Resim 3

Haynes: Hintli Hopiler'in Göç Rotası

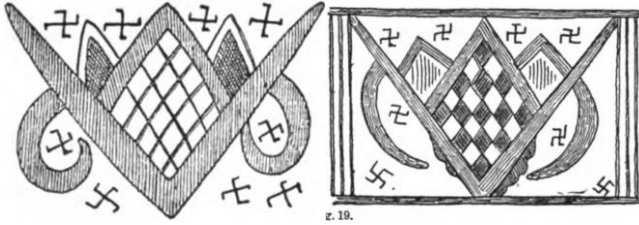
Resim 4

Haynes: Dört Büyük Nehrın Swastika Şeklini Oluşturması

Resim 5-6

Wilson: Lotus ile Swastika Figürlerinin Birlikte Kullanımı

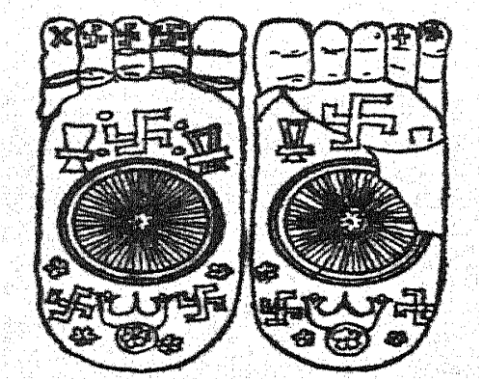
Resim 7-8

Mackenzie: Soldaki Tibet tarzı swastika, sağdaki Jain tarzı swastika

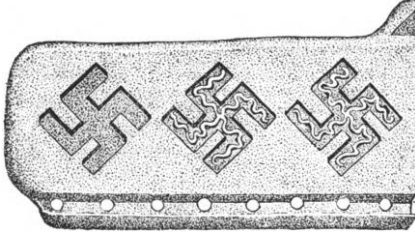
Resim 9

Mackenzie: Buddha'nın Ayak İzleri

Resim 10

Wilson: Kafkasya'da Bronz Bir Plaka Üzerindeki Swastika Tasvirleri

Resim 11

Wilson: Boeotia'da Bulunan Bronz Bir Fibula

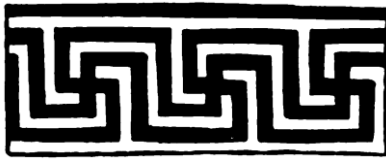
Resim 12

Wilson: Kıbrıs. Arkaik Yunan Vazosu Üzerinde 4 Farklı Swastika Tasviri

Resim 13

Wilson: Birbirini Tekrar Eden Swastika Figürleri

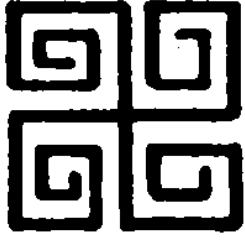
Resim 14-15

Baldwin: Kıbrıs Vazolarında Swastika Figürü

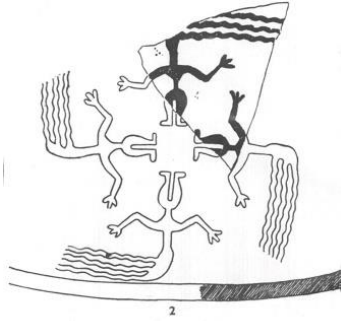
Resim 16

Baldvin: Yunan Vazolarındaki Geometrik Formlu Swastika Tasviri

Resim 17

Loewenstein. Swastika Figürünün Doğurganlıkla İlişkili Tasviri

Resim 18

Filippou: Demeter'e Adanmış Staterin Arka Yüzündeki Sağa Dönük Swastika Tasviri

Resim 19

Wilson: Thera. Arkaik Dönem Yunan Çömleği Üzerindeki Swastika Tasviri

Resim 20

Wilson: Rhodos. Vazo Üzerindeki Ördek ve Swastika Tasvirleri

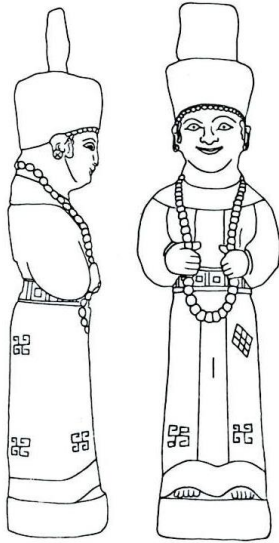
Resim 21

Wilson: Rhodos. Yunan Vazosunda Farklı Şekillerdeki Swastika Tasvirleri

Resim 22

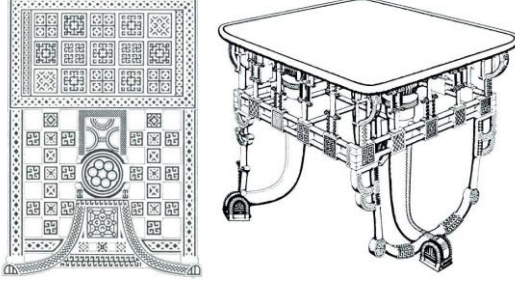
Anabolu: Ephesos. Fildişi Heykel Üzerindeki Swastika Motifleri

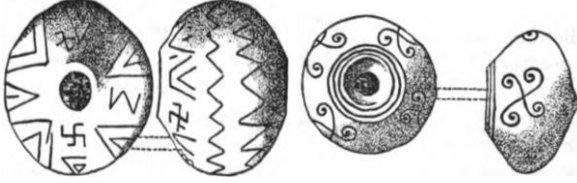
Resim 23

Anabolu: Gordion. Bir Mobilya Üzerindeki Swastika Tasvirleri

Resim 24-25

Wilson: Troya. Ağırşagın Üzerindeki Keskin ve Spiral Tarzda Swastika Tasvirleri

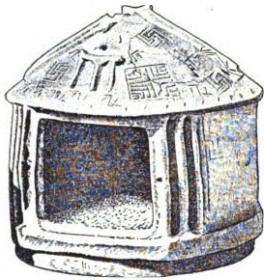
Resim 26

Wilson: Hissarlık Tepesi. Artemis'e Adanan Heykel Üzerindeki Swastika Figürü

Resim 27

Wilson: Etruria'da Bir Urnia Üzerindeki Swastika Tasviri

Resim 28

Wilson: Etrüsk Sanatına Ait Altın Bir Fibula Üzerindeki Swastika Tasviri

Resim 29

Wilson: Etrüsk Altın Bir Bulla Üzerindeki Swastika Tasviri

Resim 30

Wilson: Etrüsk Gümüş Bir Kâse Üzerinde Süsleme Olarak Kullanılan Swastika Tasviri

Resim 31

Wilson: Bologna'da Kilden Bir Makara Üzerinde Swastika Tasviri

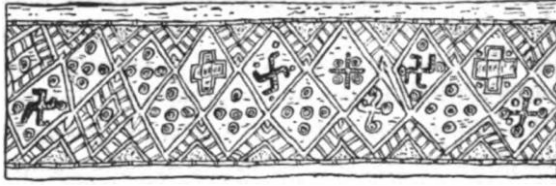
Resim 32

Wilson: Bologna'da Urnia Üzerinde Dekoratif Amaçlı Kullanılan Swastika Tasvirleri

Resim 33

Wilson: Alsace'de Bronz Çağı'na Ait Bir Kemer Üzerindeki Swastika Tasvirleri

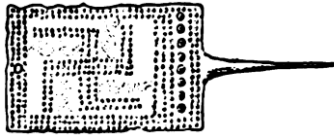
Resim 34

Wilson: Almanya, Brandenburg'da Bir Mızrak Ucunda Swastika ve Triskeles Tasvirleri

Resim 35

Wilson: Baviera'da Bronz Bir İğnenin Tepesinde Swastika Tasviri

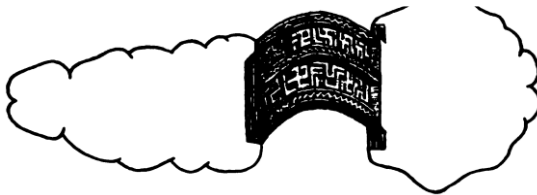
Resim 36

Wilson: Almanya, Mainz, Bronz Bir Fibula Üzerinde Swastika Tasviri

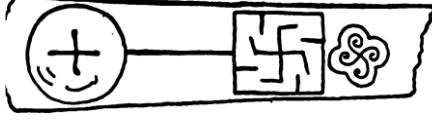
Resim 37

Wilson: İskandinavya, Bronz Bir Broş veya Fibula Üzerindeki Swastika Tasvirleri

Resim 38

Wilson: İrlanda. Haç, Köşeli Swastika ve Spiral Şekilli Swastikanın Birlikte Tasviri

Resim 39

Wilson: İskandinavya. At Koşum Takımı Üzerindeki Swastika Tasvirleri

